

Učitel matematiky

František Morkes

Klesající zájem o učitelské povolání

Učitel matematiky, Vol. 3 (1995), No. 1, 27–29

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/152780>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1995

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

kompatibilitu výsledků při ještě větší variabilitě učebních plánů a učebních osnov.

ZLATUŠE ZITKOVÁ
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,
Praha

KLESAJÍCÍ ZÁJEM O UČITELSKÉ POVOLÁNÍ

Při nejrůznějších pohledech na zahraniční školství by nemělo uniknout, že v posledních desetiletích dochází v mnohých zemích k odklonu od učitelského studia. Dalo by se dokonce konstatovat, že se jedná o obecný jev, který souvisí nejen se společenskou prestiží učitelského povolání, ale který je ovlivněn i řadou dalších momentů.

Zajímavé údaje o ztrátě zájmu o studium vedoucí k učitelskému povolání shromáždili v USA, kde od roku 1966 do konce osmdesátých let probíhal výzkum názorů studentů prvních ročníků vysokých škol a jejich zájmu o učitelské povolání. Výzkum, který byl sponzorován Americkou radou pro vzdělávání, zahrnul více než 6 milionů studentů. Pokles zájmu o učitelské povolání byl přitom nejcharakterističtějším zjištěním.

Zatímco v roce 1966 zahájilo na amerických vysokých školách studium 252 400 studentů, kteří se chtěli stát učiteli, v roce 1988 to bylo již jen 144 300 studentů. Celkový podíl studentů připravujících se na učitelské povolání tak klesl z 21,7 % na pouhých 8,8 %. Zájem o učitelské povolání přitom klesl prakticky ve všech sledovaných ukazatelích: mezi studentkami se snížil zájem o polovinu, mezi studenty dokonce o více než dvě třetiny (přitom u studentů-bělochů to bylo o polovinu, u černošských studentů

dokonce o více než tři čtvrtiny). Výrazný pokles zájmu o učitelské studium mezi černošskými studenty je přitom zcela logický. Je specifickým výrazem větší demokratičnosti americké společnosti, neboť je v přímé vazbě na zvýšení možností a šancí černochoů v jiných povoláních. V americkém školství se však tato skutečnost projeví negativně. Dojde totiž k snížení počtu černošských učitelů z dnešních 12,5 % na asi 5 %. Tento počet pak již bude ve značném rozporu s rasovým složením žactva a celé americké populace.

Zajímavé bylo i zjištění, že k poklesu zájmu o učitelské povolání nedošlo jen u vynikajících studentů, ale i u studentů, kteří měli na střední škole spíše slabší nebo jen průměrné výsledky. Konkrétně: američtí odborníci sledovali středoškolský prospěch u studentů prvních ročníků vysokých škol podle toho, pro které ze 44 pravděpodobných povolání se tito studenti připravovali. Zatímco v roce 1966 byli studenti mající zájem o učitelské povolání podle svého průměrného prospěchu ze střední školy na 13. místě, koncem osmdesátých let již klesli na 26. místo.

Mimořádně závažná je skutečnost, že zatímco zájem studentů o učitelské studium pro základní školy klesl o jednu třetinu, zájem o studium učitelství pro střední školy klesl o více než tři čtvrtiny. To bylo výrazně překvapivé zajištění obzvláště proto, že v USA je působení na středních školách výrazně prestižnější. Dá se proto usuzovat, že americké střední školy budou mít již v nejbližších letech značné problémy se získáváním potřebného počtu kvalifikovaných učitelů. Zatím se projevuje nedostatek učitelů matematiky a přírodních věd. Výrazná preference působení na základních školách má zřejmě přímou vazbu na prudký pokles zájmu o učitelské povolání mezi muži, neboť ti tradičně inklinovali spíše k učení na středních než základních školách.

V americkém školském systému jsou budoucí učitelé připravováni jak na dvouletých kolejích, tak i v kolejích se čtyřletým studijním cyklem či na univerzitách; většina studentů zajímajících se o učitelské povolání přitom studuje na čtyřletých kolejích. Zatímco mezi studenty univerzit klesl zájem o učitelské povolání téměř o tři čtvrtiny a na čtyřletých kolejích klesl tento zájem o více než polovinu, u studentů dvouletých kolejí byl zaznamenán pokles zájmu

jen zcela nepatrný. Z těchto poznatků vyvodily americké vysoké školy především závěr, že je zapotřebí realizovat větší spolupráci dvouletých a čtyřletých kolejí při přípravě budoucích učitelů. Tento trend se považuje za mimořádně důležitý především proto, že až 54 % iberoamerických studentů a 45 % všech černošských studentů studuje právě na dvouletých kolejích. Tyto skupiny studentů jsou přitom obecně považovány za jeden ze základních a přirozených zdrojů budoucích učitelů.

K významným názorovým posunům - při všeobecném poklesu zájmu o učitelské povolání - však došlo i mezi studenty, kteří se chtěli stát učiteli základních škol. Zatímco zájem o učitelství v počátečních třídách základní školy klesl jen velmi nepatrně, o učitelské povolání na vyšším stupni základní školy, kde už učitel učí jen předměty vystudované aprobace, se podle amerických výzkumů snížil zájem o více než čtyři pětiny. Především tato skutečnost je považována za mimořádně alarmující.

Trendy zájmu o učitelské povolání - tak, jak se v posledních desetiletích v USA vyvíjely a měnily - vytvářejí situaci, kdy se vedle odborníků již i nepedagogická veřejnost znepokojuje nejen nad kvalitou, ale i nad kvantitou budoucích učitelů. Již dnes je zcela zřejmé, že v budoucnosti bude mezi americkými učiteli ještě více žen než dosud, že mezi nimi bude ještě více bělochů a těch, kteří měli na střední škole jen průměrné nebo spíše horší studijní výsledky, ale i ti, kteří budou mít o učitelské povolání skutečný zájem, budou spíše dávat přednost nižšímu stupni základních škol (což bude nepochybně souviset s výraznější feminizací). Je zcela nesporné i to, že v budoucnosti bude stoupající počet amerických učitelů absolventy pouze dvouletých nižších kolejí s výrazně regionální působností, případně kolejí se čtyřletým studijním cyklem. Studenti tradičních škol univerzitního typu si budou hledat zaměstnání převážně mimo školství.

FRANTIŠEK MORKES

Ústav pro informace ve vzdělávání

Senovážné nám. 26

111 21 Praha 1